

Minulost, současnost a budoucnost Metodiky k § 2958 o. z.

**III. Mezioborový kongres
Dopravní úrazovost, znalectví a forenzní vědy
Mikulov, 31. srpna 2023**

**NEJVYŠŠÍ
SOUD**

JUDr. Petr Vojtek

NEJVYŠŠÍ S O U D

Nejvyšší soud České republiky

Burešova 20, 657 37 Brno

+420 541 593 111

podatelna@nsoud.cz

§ 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (o. z.)

Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

Důvodová zpráva k § 2958 o. z.

U nemajetkové újmy na zdraví se opouští myšlenka, že by sazebník výše náhrad měl a priori stanovit zákon nebo dokonce podzákonný předpis, aby se tak zjednodušilo rozhodování soudů.

Rozhodnutí jednotlivého právního případu náleží jen soudci a zákonodárná moc, natož moc výkonná nemá v působnosti nařizovat soudu, jak má jednotlivý případ rozhodnout.

Důvodová zpráva k § 2958 o. z.

Odpovědnost za spravedlivé rozhodnutí v konkrétním případě nemůže ze soudce nikdo sejmout a snaha o nivelizaci soukromého života v jeho rozmanitostech nevyvolá nic jiného, než rigor nesrovnávající se s povahou jednotlivých případů.

Pocítují-li někteří představitelé soudní moci potřebu tabulek, vzorců nebo klíčů speciálně pro tyto účely, **nic nebrání tomu, aby se soudní praxe sama shodla na zásadách, podle nichž bude postupováno.**

Metodika k § 2958 o. z.

Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 o. z.)

Rc 63/2014 (Preamble + přehled domén)

- **Pomůcka k výkladu § 2958 o. z. – nezávazná, doporučující**
- Snaha objektivizovat zdravotní obtíže pomocí medicínských metod
- Prostor pro zohlednění subjektivního vnímání újmy poškozeným (modifikace, personalizace)
- Živý systém – stanovena východiska, ale detaily a další otázky se řeší a budou dopracovávat
- Uplatňuje se i při mimosoudním řešení nároků

Metodika k náhradě za bolest

Při stanovení **výše náhrady za bolest** je výklad § 2958 o. z. založený na posouzení podle Metodiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví způsobilým a vhodným přístupem k naplnění zákonného principu slušnosti (§ 2958 věta druhá o. z.) i požadavku legitimního očekávání (§ 13 o. z.).

Soud k objektivizaci bolestného zpravidla na základě posudku znalce z oboru zdravotnictví, odvětví hodnocení míry bolesti a funkčních schopností při újmách na zdraví, zjistí **bodové hodnocení bolesti stanovené podle části B této metodiky**. Pro určení výše náhrady výsledný bodový součet vynásobí částkou odpovídající **hodnotě jednoho bodu, která činí jedno procento hrubé měsíční nominální mzdy** na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, v němž vznikl nárok (vznikla bolest). Tím soud vyčíslí základní náhradu, kterou do výsledné podoby zpravidla upraví zvýšením či snížením (modifikací) podle konkrétních okolností případu s využitím zákonem stanovených (§ 2957 o. z.) a soudní praxí dovozených hledisek.

Rozsudek NS ze dne 24. 2. 2022, sp. zn. 25 Cdo 2207/2020 (Rc 7/2023)

Metodika k náhradě za ZSU

Při stanovení **výše náhrady za ztížení společenského uplatnění** je výklad § 2958 o. z. založený na posouzení funkčních schopností poškozeného podle nezávazné pomůcky, označené též jako **Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví**, způsobilým a vhodným přístupem k naplnění zákonného principu slušnosti (§ 2958 věta druhá o. z.) i požadavku legitimního očekávání (§ 13 o. z.).

Soud k **objektivizaci a medicínské klasifikaci trvalých zdravotních následků** na základě znaleckého posudku (*obor zdravotnictví, odvětví hodnocení míry bolesti a funkčních schopností při újmách na zdraví*) zjistí **procento**, v němž je poškozený vyřazen ze zapojení do životních činností definovaných v upravené Mezinárodní klasifikaci funkčních schopností, disability a zdraví. Tímto procentem ze čtyřsetnásobku průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok, předcházející roku, v němž se ustálil zdravotní stav poškozeného, pak **vyjádří objektivizovanou náhradu, kterou do výsledné podoby upraví zvýšením či snížením (modifikace) podle konkrétních okolností případu a poměrů poškozeného** tím, že zohlední zejména jeho věk, intenzitu předchozího zapojení do společenských aktivit či okolnosti vyjmenované v § 2957 o. z.

Rozsudek NS ze dne 15. 12. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1361/2021 (Rc 90/2022)

Metodika – výpočet náhrady za ZSU

Soud na základě znaleckého posudku provede výpočet:

- Výchozí rámcová částka **x** procento stanovené znalcem = **základní náhrada**
- **Modifikací** základní náhrady z důvodů věku, případně stupně společenského zapojení poškozeného je stanovena **výsledná náhrada**

Metodika a znalci

! Změna názvu znaleckého odvětví k Metodice !

Obor zdravotnictví, odvětví hodnocení míry bolesti a funkčních schopností při újmách na zdraví

- vyhláška č. 505/2020 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých odvětví jednotlivých znaleckých oborů, jiná osvědčení o odborné způsobilosti, osvědčení vydaná profesními komorami a specializační studia pro obory a odvětví (k provedení zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech)

– účinnost od 1. 1. 2021

Do 31. 12. 2020 – znalec v oboru zdravotnictví, **odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví (vyhláška č. 123/2015 Sb. – zrušena k 1. 1. 2021 zákonem č. 254/2019 Sb.)**

Metodika a znalci

Podkladem pro stanovení výše náhrady jak za ztížení společenského uplatnění, tak za bolest (§ 2958 o. z.) bude zpravidla posudek znalce z oboru zdravotnictví, *odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví*. Pouze v jednoduchých případech se lze spokojit s **odborným vyjádřením.**

Rozsudek NS ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. 7 Tdo 1485/2019 (Rt 51/2020)

Metodika a znalci

K podání znaleckého posudku podle Metodiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 o. z.) uveřejněné pod č. 63/2014 Sb. rozh. obč., který je pro soud základem pro určení náhrady za ztížení společenského uplatnění, je odborně způsobilý znalec z oboru zdravotnictví, *odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví, aniž by byla vyžadována jeho odbornost odpovídající danému postižení.* Tento znalec však musí učinit své závěry o stupni obtíží poškozeného s oporou o diagnózu a zjištění příslušného odborníka.

Usnesení NS ze dne 18. 10. 2018, sp. zn. 6 Tdo 1017/2018 (Rt 15/2020)

- shodně též rozsudek VS v Olomouci ze dne 2. 5. 2016, sp. zn. 4 Tmo 2/2016 (SoRo 11-12/2017)

Metodika a znalci

Nové znalecké odvětví nepopírá principy lékařských specializací.

Znalec „na Metodiku“ nestanoví diagnózu ani neřeší odborné otázky spadající do jiných odvětví v oboru zdravotnictví.

Znalecké odvětví k Metodice je „průřezové“, týká se posouzení funkčních schopností (podle WHO je může zvládnout každý lékař), nepopírá odvětvovou specializaci u jiných otázek (lege artis, příčinná souvislost).

Metodika – výpočet náhrady za ZSU

Znalecké posudky lze zpracovávat na webovém rozhraní (od roku 2018 – www.nahradazsu.cz), které bylo vytvořeno za účelem technické podpory a garance správnosti výpočtu.

Databáze dnes obsahuje přes 12.000 posudků.

Výpočet bez uložení dat může kdokoli zdarma provést i v bezplatně přístupné aplikaci Kalkulačka na

www.datanu.cz

Metodika – výpočet náhrady

• Rok - vznik bolesti či ustálení zdravotního stavu 2017

• **Hodnota bodu (bolestné)**

• **Výchozí rámcová částka (ZSU)**

• Hrubá měsíční nominální mzda

2014

• **251,28 Kč**

• **10.051.200 Kč**

• 25.128 Kč (2013)

2015

• **256,86 Kč**

• **10.274.400 Kč**

• 25.686 Kč (2014)

2016

• **264,67 Kč**

• **10.586.800 Kč**

• 26.467 Kč (2015)

• **275,89 Kč**

• **11.035.600 Kč**

• 27.589 Kč (2016)

2018

• **295,04 Kč**

• **11.801.600 Kč**

• 29.504 Kč (2017)

2019

• **318,85 Kč**

• **12.754.000 Kč**

• 31.885 Kč (2018)

2020

• **341,25 Kč**

• **13.650.000 Kč**

• 34.125 Kč (2019)

2021

• **356,11 Kč**

• **14.244.400 Kč**

• 35.611 Kč (2020)

2022

• **378,39 Kč**

• **15.135.600 Kč**

• 37.839 Kč (2021)

2023

• **403,53 Kč**

• **16.141.200 Kč**

• **40.353 Kč (2022)**

Metodika k náhradě za ZSU

Znalci z oboru zdravotnictví, *odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví*, **nepřísluší, aby** na základě Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 o. z.) **sám stanovil a určil částku náhrady** za ztížení společenského uplatnění, neboť je to soud, kdo stanoví její výši podle předem daných kritérií. **Účelem znaleckého posudku je vytvořit pro soud dostatečně podrobný, strukturovaný a pochopitelný skutkový podklad, obsahující odborný lékařský závěr o míře vyřazení poškozeného z životních činností definovaných v Metodice tak, aby soud mohl učinit právní závěr o výši náhrady za nemajetkovou újmu.**

Rozsudek NS ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 190/2017 (Rt 39/2018)

Metodika k náhradě za ZSU

Mechanické převzetí závěrů znalce o částce náhrady za ztížení společenského uplatnění podle Metodiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví **je jejím nesprávným použitím soudem** a vede k nesprávné aplikaci § 2958 o. z.

Rozsudek NS ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. 25 Cdo 2843/2020

Ústavní soud k Metodice I

Metodika k náhradě za bolest a ztížení společenského uplatnění (podle § 2958 občanského zákoníku) není právní předpis *ani výkladová pomůcka, která by vzešla z rozhodovací praxe obecných soudů (?)*. Aby obecný soud dostál požadavkům plynoucím z čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 7 odst. 1 Listiny, je při jejím využití povinen do svých úvah promítnout a korigovat její nedostatky tak, aby přiznal odčinění újmy na zdraví jednotlivce, spočívající ve ztížení společenského uplatnění, ve výši odpovídající zásadám slušnosti, jak mu ukládá zákon, kterým je při své rozhodovací činnosti podle čl. 95 odst. 1 Ústavy České republiky vázán.

Nález ÚS ze dne 8. 3. 2023, sp. zn. I. ÚS 1010/22, ve znění opravného usnesení ze dne 6. 4. 2023

Ústavní soud k Metodice I

21. Aby byla rozhodovací praxe obecných soudů předvídatelná, účastníkům srozumitelná a důvěru v justici vzbuzující, je nezbytné při rozhodování vycházet z určitých jednotících kritérií, která je však třeba podle konkrétních okolností daného případu dále přizpůsobovat. Ústavní soud v nálezu sp. zn. IV. ÚS 2578/19 (bod 25) uzavřel, že neopisují-li obecné soudy do výroku a odůvodnění o výši odčinění újmy na zdraví mechanicky tabulkové výpočty (zejména znalců) bez dalšího, rozhodují v duchu zákona a ústavně konformním způsobem.

Ústavní soud k Metodice I

26. Sama Metodika podle své preambule (viz první odstavec čl. II) počítá s kreativním soudcem; jejím smyslem je sjednocení soudní praxe, zajištění zásady předvídatelnosti soudního rozhodování a zejména předcházení sporů. Právě v preventivním charakteru – v duchu hesla „normální je nesoudit se“, které by obzvláště mělo platit ve velmi citlivých sporech o odčinění újmy na zdraví – lze spatřovat pozitivní přínos Metodiky.

Ústavní soud k Metodice I

45. Tvorba Metodiky byla v kontextu doby přijetí a účinnosti nového občanského zákoníku vedena dobrým úmyslem, její využití se však se záměrem zákonodárce do jisté míry minulo, je-li nyní odpovědnost za rozhodnutí svěřená moci soudní fakticky přenášena dokonce mimo státní moc. Metodika je nepochybně velmi užitečnou pomůckou při mimosoudních vyjednáváních; nedohodnou-li se však strany deliktního závazku smírně a podá-li poškozený žalobu, musí nastat jiný – zákonný – režim. Existence překážky lepší budoucnosti, její míry, jakož i obecně míry újmy na zdraví, je otázkou právní, jejíž řešení nelze (nikdy) přenášet na znalce. Oblasti života poškozeného, určené ke zkoumání podle části C Metodiky (viz bod 32 výše) vyžadují zjištění a úvahy soudcovské (nikoli znalecké). Znalec má odborně posoudit pouze to, kde a jak intenzivně jsou tělo a duše poškozeny (katalog defektů); vyřešení zbývajících otázek je na soudci.

Ústavní soud k Metodice I

48. Jinými slovy, soudce pečlivě zváží, zda je sporná skutková otázka doopravdy odborná a zda potřebuje k jejímu vyřešení znalecký posudek, pečlivě zjistí skutkový stav a podepře své vlastní rozhodnutí o tom, jaká částka je k odčinění újmy poškozeného přiměřená, po komplexně provedeném dokazování a zhodnocení důkazů podle zásad uvedených v § 132 o. s. ř., tedy vlastní – účastníku srozumitelnou – úvahou, nikoli prostým odkazem na znalecký posudek (tedy v zásadě na velmi složitou technickou část Metodiky; obdobně k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1361/2021 ze dne 15. 12. 2021). Vyjde-li přitom soudce z Metodiky (která není jediným myslitelným vodítkem – nemůže jím být již z povahy jejího nezávazného charakteru), měl by uvést v odůvodnění svého rozhodnutí, k jakému okamžiku poškozenému náhradu újmy přiznává, z jaké výchozí rámcové částky vychází, kolika procenty ohodnocuje následky poškození zdraví (v porovnání s fatálními 100 %) a jaké další okolnosti jej vedou k rozhodnutí o zvýšení/snížení/ponechání výchozí částky tak, aby byly naplněny zásady slušnosti, jak mu ukládá zákon v § 2958 o. z.

Ústavní soud k Metodice I

61. Jakkoli je třeba kvitovat snahu obecných soudů o předvídatelnost jejich rozhodnutí, přenášení odpovědnosti za aplikaci práva na soudního znalce není legitimním prostředkem, jak jejího naplnění dosáhnout. Bez náležité obhajoby a verifikovatelnosti znalecových závěrů (zásadně po jeho výsledku při jednání) navíc jejich převzetí soudem činí soudní rozhodnutí nesrozumitelným a nepřezkoumatelným.

Ústavní soud k Metodice I

Podcast Filipa Melzera a Petra Bezoušky k nálezu I. ÚS 1010/22

[Odškodnění nemajetkové újmy | Právo21 – Právo srozumitelně a pro všechny \(pravo21.cz\)](#)

- **Metodika je regulérní způsob výkladu § 2958 o. z. (viz důvodová zpráva)**
- **souhlas se závěry o nepřipustnosti mechanické aplikace**
- **kritika Metodiky ohledně stejné váhy jednotlivých domén**
- **kritika nálezu v odmítnutí hlediska věku poškozeného**

Ústavní soud k Metodice II

Soudy při určování výše odškodnění vycházejí z Metodiky NS k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Pro určení výše odškodnění není relevantní úraz samotný, ale to, jakým způsobem zasáhne do jednotlivých oblastí života poškozeného. Při určení výše náhrady se vychází ze 400-násobku průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, v němž se ustálil zdravotní stav poškozeného, tj. kdy je možno přistoupit k vyčíslení náhrady. Takto nastavený základ reflektuje vývoj hladiny cen a ekonomické ukazatele a není nutné jej opakovaně revidovat. I v případě Metodiky však platí, že soud má přiznat odškodnění újmy na zdraví spočívající ve ztížení společenského uplatnění ve výši odpovídající zásadě slušnosti. Metodika vycházející z dosavadní judikatury soudů a následně opět vtělená do rozhodnutí Nejvyššího soudu působí pouze jako ustálená rozhodovací praxe ve smyslu § 13 o. z. a soudy s ní nemohou pracovat pouze mechanicky.

Nález ÚS ze dne 2. 5. 2023, sp. zn. I. ÚS 2221/22

Ústavní soud k Metodice III

Principy rovnosti a plného odškodnění zásahu do nedotknutelnosti osoby při poškození zdraví vyžadují takový **ústavně konformní výklad § 372 a 388 zákoníku práce** ve znění k 31. 12. 2014 (aktuálně § 271c a 271s zákoníku práce), dle kterého se účastníkovi řízení dostane tohoto odškodnění alespoň na úrovni, které by se jinému poškozenému dostalo v občanskoprávním vztahu za okolností obdobných věci tohoto účastníka.

Nález ÚS ze dne 15. 11. 2021, sp. zn. II. ÚS 2925/20 (SoRo 2/2022, s. 45)

Stálá konference PF UK k Metodice

Iniciativa Právnické fakulty UK v Praze (katedra zdravotnického práva)

- **Metodika je veřejný statek, který je třeba rozvíjet vědeckou činností**
- **snaha odstranit nedostatky a zlepšit fungování**
- **založení Stálé konference k Metodice (19. 11. 2021)**
- **vytvoření odborných pracovních skupin k jednotlivým otázkám (revize bolestného, ZSU u dětí, znalecké otázky)**

Analýza soudních rozhodnutí

Neméně než nastavení obecných pravidel pro stanovení výše náhrady je důležitá též následná analýza vydaných soudních rozhodnutí

Zahraniční zkušenost – knižní či internetové přehledy judikatury – většinou stručné vymezení charakteru újmy a okolností případu s přisouzenou částkou (členění podle částí těla či diagnózy)

NS – rozbor asi 800 soudních rozhodnutí podle § 2958 o. z., viz též www.datanu.cz

NEJVYŠŠÍ
S O U D

*Děkuji vám za laskavou
pozornost*

Petr Vojtek

